

מדוע מברכים ברכת האילנות ולא מברכים על ירקות. קטניות ותבואה ?

איתא במסכת ברכות מג: אמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביוני ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם.

רש"י כתב (נמצא בפירוש הרי"ף) חזי אילני דמלבלבי פעם ראשונה בשנה כשהן מוצאין פרח, להתנאות כלומר ליהנות בו בני אדם. וכ"כ **דברי חמודות** (על הרא"ש באות קיט) בשם המרדכי שאין צריך לברך אלא פעם ראשונה בכל שנה, וכתב **הטור** בסי' רכו **שאם איחר לברך עד שגדלו פירות לא יברך עוד**, ופירש רמ"י ז"ל הטעם שהרי כבר הוקבע לכל פרי ופרי ברכתו ברכה בפני עצמו כגון שהחיינו על הראיה וברכת בורא פרי העץ על האכילה ע"כ.

אבל המרדכי חולק עליו ואומר **שאם לא ראה עד שגדלו הפירות צריך לברך** וכ"כ הגהות מימוניות (אות ט). הפרישה (אות א) והב"ח מיישבים את המחלוקת, שהמרדכי דיבר כאשר לא ראה את האילנות קודם שגדלו הפירות אז צריך לברך, אבל אם ראה אותם ולא בירך אז מודה לטור שאין צריך לברך אחר שגדלו. והטור דיבר שראה אותם עד שלא גדלו הפירות ולא בירך עליהן ועכשיו הפרות כבר גדלו ועל זה כתב שלא יברך מכיוון שהם כבר גדלו הפירות, ואין הדבר תלוי בראיה הראשונה שהרי לגבי ברכת שהחיינו, אם לא בירך בראיה הראשונה יכול לברך בראיה השניה.

המ"ב (בס"ק ב) כתב שמברך רק על פרחים של אילני מאכל, מכיוון שמזה הפרח עתיד לגדול פרי אבל לא מברך על אילן סרק.

ערוך השולחן (ס"א) הסביר את הטעם שתיקנו ברכה רק על אילנות ולא על זרעים וירקות מכיון שהברכה היא שבח והודאה לה' יתברך שברא בשביל האדם אפילו דברים שאינם הכרחיים כפירות האילן, אבל זרעים וירקות שהם הכרחיים לאדם אינם בכלל הברכה. אילנות סרק שאדם נהנה מיופים וצילם ברכת האילנות כוללת אותם וכ"כ **שבט הלוי** כתב (ח"ו סי' נג אות ד) שאם טעה ובירך על אילן סרק, שלא יברך שנית, כיון שנוסח הברכה "ואילנות טובות" כולל בתוכו הן עצי מאכל והן עצי סרק, נמצא שכבר נתן כבר ברכת הודאה על כל האילנות. אבל עדיין קשה מכיון שזרעים וירקות הם לא הכרחיים אז מדוע לא מברכים עליהם (דודאי בני).

טעם אחר כתב **הרא"ה בספר פקודת הלויים** (ברכת מג:): וז"ל קבעו ברכה זו לפי שהוא ענין בא לזמן, והוא ענין מחודש, שאדם רואה עצים יבשים שהפריח הקב"ה, עכ"ל. טעמו מוסבר שמודים רק על דבר שמתחדש מזמן לזמן, וזה שייך רק באילנות ולא בירקות שמתחלף גזעו. ואפשר לדייק את פירושו שמברכים על חידוש הארץ והאילנות בחודש ניסן מהגמרא במסכת ראש השנה (יא). רבי יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם שנאמר "ותוצא הארץ דשא עשב מזרע זרע ועץ עושה פרי" (בראשית ב), איזהו חודש שהארץ מליאה דשאים ואילן מוציא פירות? הוי אומר זה ניסן. ובהמשך הגמרא, נאמר "ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש זיו" (מלכים א,ו), כתיב בחודש זיו, ההוא דאית ביה זיוא לאילני דאמר רב יהודה האי מאן דנפק בניסן וחזי אילני דמלבלבי וכו'.

טעם אחר אפשר לדייק **מדברי החמודות** לעיל, שאנחנו מברכים בפעם הראשונה בכל שנה את ברכת האילנות על לבלוב והפריחה של האילנות ולא על הפרי עצמו, שהרי כבר הוקבע לכל פרי ופרי ברכתו ברכה בפני עצמו כגון שהחיינו על הראיה וברכת בורא פרי העץ על האכילה.

הבן איש חי כתב "החודש הזה לכם ראש חודשים וכו'", נראה לי לרמוז בס"ד ע"פ מה שכתב רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים (הקדמה כ"ב דף כ"ב) וז"ל ראוי שתדע כי לא בכל זמן יש כח אל המגולגלים בדומם, צומח, חי, מדבר לעלות משם ולתקן, כי לכל זמן ועת לכל חפץ. וברכת האילנות היא בחודש ניסן דוורא, כדי לסייע הביורור של הצומח המתחיל בזה החודש, שאז ע"י הברכה הזאת וסודה יצליחו המברכים להעלות את הנשמות המגולגלים בצומח שתי מדרגות בפעם אחת, דהיינו

שיעלו מן הצומח לאדם, בלתי שיצטרכו להתגלגל בבע"ח וע"י התורה אשר ילמדו בעת הברכה, יזכו להעלותם עד למעלה להתקן. ולכן חסידים ואנשי מעשה משתדלים לברך ברכה זו בצירוף עשרה, כדי שאחר הברכה יאמרו פסוקי תורה ויאמרו קדיש, והכל כדי להיות להם לימוד התורה ובקדיש עזר אל בירור ועליית הנשמות אשר בצומח. וכמ"ש המקובלים ז"ל על המאמר הגמרא, על חכמי ישראל כי הו"ו "שקלי" שהוא ר"ל ע"י הילוכם הלך ודבר בדברי תורה הו"ו שקלי ניצוצות מן הדומם ואזלי. ולכן מאוד יתעצם בכוונתו בברכה זו שהיא לתיקון הנשמות שהם מגולגלות בעצי השדה והעשבים בזמן זה, ויבקש עליהם רחמים.

להערות/הארות ניתן לפנות במייל ל jacovha5@gmail.com